

Spreektekst van minister Judith Uitermark van BZK bij het in ontvangst nemen van de Staat van de Uitvoering op 9 september Den Haag.

Dames en heren,

Allereerst dank aan de heer (Abdeluheb) Choho en alle andere mensen van de stuurgroep achter de Staat van de Uitvoering voor hun inzet en belangrijke werk.

De titel van deze Staat van de Uitvoering – *Doorbreek de status quo* – is me uit het hart gegrepen. Want er moet in Nederland iets fundamenteels veranderen. Dat signaal is afgelopen verkiezingen duidelijk door de kiezer afgegeven. Het is nu aan mij en mijn collega's in het kabinet om ernaar te luisteren, én ernaar te handelen.

Deze noodzaak van verandering was voor mij ook de reden om na 23 jaar de rechterlijke macht te verruilen voor de politiek. In mijn werk als rechter en officier zag ik van dichtbij hoe wetten en regels mensen onbedoeld kunnen verstikken en beknellen, vooral als meerdere wetten op elkaar inwerken.

De overheid is voor veel mensen te ingewikkeld geworden. Te zakelijk en te ver weg.

Te vaak gaapt er een kloof tussen het systeem van de overheid en het dagelijks leven van mensen. Wat er in die kloof kan gebeuren, konden we allemaal zien bij de drama's van de Toeslagenaffaire en de gaswinning in Groningen. Maar elke dag, overal in Nederland, vinden in die kloof ook kleinere drama's plaats. Drama's die lang niet altijd de media halen.

Grotere en kleinere fouten – laat ik dat nog eens benadrukken – worden zelden met opzet gemaakt. Er wordt door ontzettend veel ambtenaren met veel bevoegdheid gewerkt. Mensen in de uitvoering zetten zich met hart en ziel in voor de samenleving.

En toch gaat het dus regelmatig mis. Al jarenlang werken we in een systeem dat niet doet wat het zou moeten doen. Als een dolgedraaide schroef waar we maar aan blijven draaien. En omdat we al zo lang zo bezig zijn, gaan we dit ook niet van vandaag op morgen veranderen. Hoe graag we dat ook zouden willen.

Dat is geen reden om niet de steven te wenden. Ons streven is een dienende overheid, die er is voor de burgers van dit land. En niet andersom.

Ons streven is een overheid die niet steeds wijst naar de regels of de wetten, of de manier waarop een organisatie nou eenmaal is ingericht. Maar een

overheid die altijd vertrekt vanuit de mens; pas daarna volgen de regels en de organisatie.

Het uitgangspunt van het handelen van de overheid dient te zijn: het vinden van oplossingen voor de problemen van mensen. Samen met de mensen waar we het voor doen.

Want de overheid moet geen muur zijn die mensen tegenhoudt, maar een deur naar nieuwe mogelijkheden. Zij moet mensen de ruimte bieden om hun verantwoordelijkheid te nemen. Alleen zo maken we gebruik van de kracht van de samenleving.

De Staat van de Uitvoering helpt ons zo'n dienende overheid dichterbij te brengen. Omdat de mensen uit de praktijk vaak veel beter zien waar het vastloopt. Waar de goede bedoelingen van de overheid in de praktijk juist averechts uitpakken.

We moeten die bedoeling meer centraal stellen; handelen naar de bedoeling achter de regel.

De urgentie is groot. De problemen in de uitvoering zien we in vrijwel alle sectoren terug. En ze worden alleen maar groter. We hoorden er net al over spreken. We zien hoe ketens en systemen, zoals de asielopvang en de jeugdbescherming, in een staat van crisis verkeren.

We zien hoe te complexe regelgeving burgers en ondernemers belemmert. Hoe de problemen waar mensen mee te maken hebben door wetten en regels in stukjes worden gehakt, waarna die mensen het zelf uit moeten zoeken bij tientallen verschillende loketten.

Daarnaast zien we hoe publieke dienstverleners hun gegevens vaak gebrekkig uitwisselen. Dikwijls omdat de wettelijke basis ontbreekt, maar ook versnipperde en verouderde IT-systemen spelen hier een belangrijke rol. Er is een archipel van IT-eilandjes ontstaan die effectief besturen steeds moeilijker maakt. Zeker in combinatie met beleid dat steeds complexer wordt.

Een pijnlijk voorbeeld hiervan zagen we bij het vorige kabinet. Het plan om de BTW op groente en fruit naar nul procent te verlagen ging niet door, omdat de verouderde IT van de Belastingdienst dat niet aankan. Tussen droom en daad staan IT-systemen in de weg.

De Staat van de Uitvoering staat vol met dit soort voorbeelden en schetst hoe dingen tergend traag verbeteren. De Staat is een soort 'reality check' die, zo

waarschuwt de Stuurgroep ook zelf, kan leiden tot cynisme en moedeloosheid. Maar cynisme en moedeloosheid brengen ons niet verder.

Het goede nieuws is dat we dankzij de Staat én de Standen van de Uitvoering heel precies weten waar de knelpunten zitten én wat we eraan moeten doen. Ook is het zeer hoopgevend dat uitvoeringsorganisaties minder schroom voelen om die knelpunten te benoemen.

Dus laten we samen als politiek, beleid en uitvoering werk maken van al die knelpunten waar het beleid vastloopt. Ze in kaart brengen en ze aanpakken. Zodat die verandering ook echt gaat plaatsvinden, beleid weer doenbaar wordt, en doet wat het moet doen.

Het gaat in essentie om drie diepgaande veranderingen:

- We moeten wetten en regels eenvoudiger maken, en beleid beter uitvoerbaar;
- We moeten (bij de vorming van beleid) beter gebruik maken van ervaringen en kennis van mensen buiten de ministeries, van burgers tot toezichthouders;
- En we moeten zorgen voor een digitale infrastructuur die klaar is voor de toekomst, zodat we gegevens beter uit kunnen wisselen.

Alleen zo brengen we een dienende overheid dichterbij. Een overheid die er is voor de burgers, en niet andersom.

De analyse van de Stuurgroep is helder, haar inzet ambitieus, maar noodzakelijk. Veel dank daarvoor. Graag gaat het kabinet met jullie in gesprek, en aan de slag. Dat zeg ik ook namens staatssecretaris Zsolt Szabó, die verantwoordelijk is voor digitalisering.

Het is nu aan overheid en politiek om deze handschoen op te pakken. Om regie te nemen en aan het werk te gaan. Samen met de collega's uit de uitvoeringsorganisaties. En samen met al die Nederlanders die ons daarbij willen helpen.

Samen met het hele kabinet zal ik me ervoor inzetten om knelpunten - die zo hard knellen dat het onevenredig harde effecten heeft voor burgers - op te sporen, en aan te pakken.

Vrijdag bij de presentatie van het regeerprogramma zult u daar meer over horen.

De opgave ligt er, nu moeten wij aan het werk.

Ik zal niet wachten en daar heel snel mee beginnen.

Dank u wel.